

Το νέο βιβλίο της Μάρως Δούκα «Ελα να πούμε ψέματα» (εκδ. Πατάκη)

Φως στον κρητικό εμφύλιο

Τι αφοσίωση, τι μόχθος, τι φιλοδοξία κρύβονται πίσω από κάθε μυθιστόρημα της Μάρως Δούκα!

Και πόσες πικρές αλήθειες στο καινούργιο της, το «Ελα να πούμε ψέματα» (εκδ. Πατάκη)! Μπορεί η ακινοβολία της λογοτεχνίας να μην είναι μια αυτή που ήταν, μπορεί για να προσπλωθεί κανείς στην αγνώση να πρέπει να παλέψει μ' ένα σωρό ηλεκτρονικούς πειρασμούς, αλλά η Δούκα, ταγμένη στο καθήκον, απευθύνεται σ' εκείνους που δεν διαβάζουν απλώς για να ξεφύγουν αλλά και για να σκεφτούν. Σ'

Ανάμεσα στις γραμμές

της ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΣ ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ

εκείνους που πιστεύουν ότι, πέρα από την απόλαυση του κειμένου, η λογοτεχνία δίνει τα κλειδιά για να πλάθουμε τη σχέση μας με τον εαυτό μας και τους άλλους, βοηθώντας μας, όσο ρομαντικό κι αν ακούγεται, να γίνουμε λίγο καλύτεροι άνθρωποι.

Τελευταίος τόμος μιας τριλογίας που ξεκίνησε με το «Αθώοι και φταίχτες» και συνεχίστηκε με «Το δίκιο είναι ζόρικο πολύ», επίσης ογκώδες, επίσης πολυφωνικό κι επίσης βασισμένο σε ιστορικά γεγονότα, το «Ελα να πούμε ψέματα», με αφηγία πάντα τα Χανιά, σπάνι γέφυρες ανάμεσα στο δύσθυμο σήμερα και το αιματοκυλισμένο χτες, περνάει από κόσκινο τις περιπέτειες, τα λάθη αλλά και τις προοπτικές που εξακολουθεί ν' ανοίγει η Αριστερά, φέρνει στην επιφάνεια τη φρίκη του μάλλον αποσιωπημένου κρητικού εμφυλίου, ως και τις περιπλανήσεις του Μπακούνη στην επαναστατημένη Ευρώπη του 19ου αιώνα παρακολουθεί. Ο τίτλος του είναι δανεισμένος από ένα λαϊκό, σκωπτικό τρίστιχο για την Πρωταπριλιά, στο οποίο κατέφευγε συχνά ένας από τους βασικούς ήρωες του βιβλίου, ένας παλιός αντάρτης που έριξε μαύρο δάκρυ όταν έπεσε το Τείχος, καθώς «πώς αλλιώς θα γελάσουμε την κακοτυχία μας, πώς αλλιώς θα τη μαγέψουμε, να δούμε αλλιώς τον κόσμο, προκλητικοί, κεφάλτοι, λυτρωμένοι, να πάμε παραπέρα».

Τα νήματα της αφήγησης, εδώ, κρατούν εναλλάξ ο εσωστρεφής διανοούμενος Πανάρης Κριαράς και η διδυμη αδελφή του, η... αρχοκνίτισσα παιδιάτρος Ελεονώρα (μακρινή συγγενής του Τούρκου δημοσιογράφου που στο

«Αθώοι και φταίχτες» αναζητούσε στα Χανιά τον παράδεισο των προγόνων του), η νεαρή Βιργινία (η κόρη της Ελεονώρας η οποία, σκαλίζοντας τ' απομνημονεύματα του πρώην βουλευτή παππού της στο «Δίκιο...», συνειδητοποιεί το διχαστικό ρόλο των Βρετανών μεταπολεμικά στην Κρήτη), ο Ιδομενέας (το αγόρι της Βιργινίας που, ακολουθώντας το δικό της παράδειγμα, σκύβει τώρα με τη σειρά του πάνω από τα σημειωματάρια του πατέρα του) και η Αναστασία (η μητέρα του Ιδομενέα, παλιά γνώριμη της Ελεονώρας, γυναίκα ψημένη, αυτοδίδακτη, κοκέτα, όλο ενέργεια και συριζαία ως το κόκαλο).

Το μεγαλύτερο μέρος του μυθιστορήματος εκτυλίσσεται στο παρόν, όσο η κρίση θεριεύει και οι ιδεολόγοι σπανίζουν ανάμεσα στους επαγγελματίες της πολιτικής, όσο ο «σοσιαλισμός καπιταλίζει» και η θεωρία των δύο άκρων επανέρχεται με φόρα στο προσκήνιο, την εποχή που στην Κρήτη οι χρυσαυγίτες αλωνίζουν «σαν νεκρασπιμένους

γυπαράϊοι» ενώ όποιος τολμά να καταγγείλει σκάνδαλα διαφθοράς κινδυνεύει ακόμα και με θανατηφόρο διαπόμευση. Οι ήρωες της Δούκα, πάντως, μολονότι από διαφορετικές τάξεις και γενιές, σ' άλλη φάση και μ' άλλα ζόρια ο καθένας, όλοι τους συνομιλούν με την Ιστορία, λαχταρώντας να βρουν βηματισμό για το τώρα και για τα χρόνια που έρχονται.

Καθώς ο Ιδομενέας καθαρογράφει τα τετράδια όπου ο πατέρας του, μετά το '89, είχε βαλθεί ν' απλώσει τα νεανικά βιώματά του («Κοιμήθηκα παιδί και ξύπνησα άντρας»), γινόμαστε κι εμείς μάρτυρες των διλημάτων που ταλάνιζαν τους αντιπολιτικούς μετά την κατοχή, της έγνοιας της τότε κυβέρνησης να μην επεκταθεί

στο νησί ο εμφύλιος, των αμφιλεγόμενων επιλογών της ηγεσίας του ΚΚΕ, των εγκλημάτων που έγιναν εν ονόματι της τυφλής υποταγής στο κόμμα. Κι ακόμα, ζούμε λεπτό προς λεπτό το σφυροκόπημα των ανταρτών του Δημοκρατικού Στρατού στο Φαράγγι της Σαμαριάς και

στοιχειωνόμαστε από το θέαμα των κομμένων κεφαλιών που κρέμονταν σε περίοπτη θέση στα Χανιά προς παραδειγματισμό, ως τη λήξη του αδελφοκτόνου πολέμου. Αυτό σημαίνει λοιπόν κομμουνιστής, πρόβατο για σφαγή; αναρωτιέται κάποια στιγμή, εμμέσως, η συγγραφέας. Από τη μεριά της ωστόσο είναι σαφές πως κομμουνιστής σημαίνει «αγωνιστής που, αν και νικήθηκε, διαλέγει το δρόμο της ζωής και όχι της ανέλιξης θυσίας».

Και σήμερα; Πώς πορεύεται κανείς που δεν θέλει με τίποτε να κυθεί άλλο αίμα; Η Βιργινία, ασ πούμε, η οποία όταν την πρωτογνωρίσαμε ζούσε στα Εξάρχεια κι ήταν έτοιμη να τα κάνει... λίμπα, τώρα πια είναι συνεπαρμένη από τον ακτιβισμό της γειτονιάς. «Το μόνο που αξίζει», λέει στον αγαπημένο της, «είναι να κερδίσουμε τον αγώνα της επιβίωσης, όπως τότε οι Εαμίτες ως πρώτιστο μέλημα είχαν να κερδίσουν τον αγώνα ενάντια στην πείνα, να βοηθήσουμε με ομάδες αλληλεγγύης τους ανέργους, να στήσουμε συσσίτια...». Δεν λύνονται βέβαια όλα τα προβλήματα έτσι, αλλά είναι μια αρχή... Σε κάτι ανάλογο θα επιδίξει τα επόμενα χρόνια και η Μάρω Δούκα, ως νεοεκλεγείσα στο δημοτικό συμβούλιο της Αθήνας, κι ένα από τα πρώτα πράγματα, λέει, που θα επιδιώξει, είναι η οργάνωση ενισχυτικών μαθημάτων στα παιδιά από υποβαθμισμένες γειτονιές.

